

Irena Kraševac

ISTRAŽIVAČKI ZNANSTVENI PROJEKT

Arhitektura i kultura stanovanja u Zagrebu 1880. – 1940.

Architecture and Housing Culture in Zagreb in the Period 1880–1940

AKRONIM: ARHZAG

TRAJANJE: 18. prosinca 2023. – 17. prosinca 2027.

VODITELJICA: dr. sc. Irena Kraševac

SURADNICI: dr. sc. Tamara Bjažić Klarin, dr. sc. Katarina Horvat-Levaj,
dr. sc. Ivana Mance Cipek, dr. sc. Marina Bagarić, dr. sc. Vanja Brdar Mustapić,
dr. sc. Katarina Horvat, dr. sc. Branko Ostajmer, izv. prof. dr. sc. Jana Vukić,
Irena Šimić, dipl. pov. umjetnosti, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh.,
Boris Dundović, mag. ing. arch. i konzervator arhitekt

SLUŽBENA MREŽNA STRANICA: ipu.hr/article/hr/1616/arhitektura-i-kultura-stanovanja-u-zagrebu-18801940

Hrvatska zaklada za znanost prihvatila je natječajni prijedlog za financiranje četverogodišnjega istraživačkog projekta „Arhitektura i kultura stanovanja u Zagrebu 1880. – 1940” (IP-2022-10-9503) koji se provodi na Institutu za povijest umjetnosti.

Povijesna stambena arhitektura Donjeg grada čini glavni urbani korpus i definira identitet Zagreba kao srednjoeuropskog grada. Projekt polazi od činjenice da je stambena arhitektura donjogradskog područja trenutno najugroženija od daljnjih devastacija, propadanja i potpunog uništenja pojedinih kuća i blokova te joj treba pridati znatniju pažnju nego javnim zgradama na tom prostoru, koje lakše ulaze u procese obnove nakon potresa 2020. i koje su dosad bile uglavnom visoko valorizirane i pojedinačno zaštićene. Aktualnost projektnog prijedloga odlikuje se upravo u trenutku znatnih promjena koje se događaju u vezi s konstrukcijskom i cjelokupnom obnovom donjogradskoga građevnog tkiva i aspiracijama za zamjenskom gradnjom i suvremenim interpolacijama. Projektom se dosadašnje spoznaje o zagrebačkoj donjogradskoj arhitektonskoj baštini nadograđuju novim spoznajama o izgradnji i povijesnom prostornom razvoju, a zahvaljujući interdisciplinarnom pristupu, obuhvaćeno je i istraživanje iz područja urbane sociologije i povijesti građanske kulture na prijelazu 19. u 20. stoljeće i u međuratnom razdoblju.

Ciljevi projekta definirani su kroz devet točaka: (1) istražiti, sistematizirati i valorizirati korpus izgradnje zagrebačkoga

Donjeg grada, uključujući tipološke, morfološke, stilske i konstruktivne značajke te načine reguliranja provedbe gradnje, a specifičan je cilj istražiti aktualno stanje i kvalitetu prostora stanovanja iz sociološke perspektive; (2) komparativno istražiti korpus stambene arhitekture u srednjoeuropskom području i ukazati na primjere i iskustva srednjoeuropskih gradova u obnovi njihovih povijesnih jezgri; (3) sagledati povijest pojedinih građevina i valorizirati provedbene prenamjene i preoblikovanja u prošlosti i budućnosti; (4) atribuirati pojedine projekte i utvrditi autorstva nepoznatih i manje poznatih zagrebačkih graditelja koji su realizirali dio donjogradskih stambenih, stambeno-najamnih i stambeno-poslovnih zgrada u navedenom razdoblju; (5) istražiti stavove i memoriju prostora stanovnika središta Zagreba te usporediti značajke kulture života i kvalitete prostora stanovanja danas i tijekom perioda od 1880. do 1940. te rekonstruirati sliku zagrebačkoga građanskog društva i njegove stambene kulture; (6) metodološki nadograditi konzervatorski i restauratorski pristup pri obnovi povijesnih stambenih zgrada na temelju komparativne analize inozemnih konzervatorskih praksi, suvremene teorije konzerviranja i tehnoloških mogućnosti današnjice; (7) educirati stanovnike Zagreba o važnosti i vrijednosti ovoga nasljeđa kroz javni, interdisciplinarni dijalog stručnjaka i nadležnih ustanova; (8) izrada baze podataka o stambenoj arhitekturi Donjega grada s pomoću geoinformacijskog sustava ArcGIS; (9) objava znanstvenih radova, održavanje međunarodne

znanstvene konferencije u Zagrebu i objava zbornika radova te organiziranje dviju izložaba.

Prva godina rada na projektu konsolidirala je istraživačku grupu koja je održala četiri redovna sastanka povezana s planiranjem i provedbom radnog plana. Održane su dvije radionice prijenosa znanja, *Stambena arhitektura Rudolfa Lubynskog I. i II.*, jedna javna tribina, *Akcija S.O.S. za Zagreb i njezine refleksije*, pet javnih predavanja i više predstavljanja projekta. Objavljena su dva znanstvena rada, jedan u časopisu AI (Tamara Bjažić Klarin, Review of Aleksander Laslo's Research on Late Nineteenth and Early Twentieth-Century Architecture in Zagreb – on the occasion of the tenth anniversary of the death, u: *Prostor*, br. 67 (2024.), 16–25.) i jedan u zborniku međunarodne konferencije (Irena Kraševac, Die Erdbeben von 2020 und Probleme der Konservierung des architektonischen Kulturerbes von Zagreb, u: *Veröffentlichungen des Arbeitskreises Theorie und Lehre der Denkmalpflege e.V.*, Band 33; Erschütterung. Erde und Erbe in der Krise, 2024, 58–63). Urednički je priređena jedna monografija (Martina Pavković, *Arhitekt Vjekoslav Bastl*, IPU, 2024., urednik izdanja Boris Dundović). Članovi istraživačke grupe obavili su istraživački terenski rad u inozemstvu (Ljubljana, Beograd, Budimpešta) i sudjelovali u koncipiranju i izradi izložbe *Downtown Zagreb*, održane u Gradskoj vijećnici u Braziliji i na Arhitektonskom fakultetu u São Paulu u studenome 2024. Kroz mentorski rad Irene Šimić i pripremu radionice prijenosa znanja u sklopu projekta ARHZAG bili su uključeni brojni studenti

povijesti umjetnosti, sociologije i arhitekture koji su prisustvovali radionicama i aktivno se uključili u istraživanje, a projektna tema bila je dobro zastupljena u medijima te su članovi istraživačke grupe pozivani u radijske i TV emisije u kojima su govorili o projektu i aktualnoj situaciji u vezi s obnovom Zagreba (Irena Kraševac, Tamara Bjažić Klarin, Katarina Horvat-Levaj, Jana Vukić). [×](#)

